

non minoravit. De manna hoc dicitur, quod accepit populus in deserto, cuius exemplo docetur, quod omnis iuperabundantia generet vermes. Simul & ostenditur quæ Deus dat, omnibus æqualia esse debere. Et propter huius testimonii auctoritatem, vult nobis Apostolus præsentia omnia esse communia, ut & perfecti doctrinam non abscondant: & habentes substantiam mundi, non denegent eis victum. Dignus est enim operarius cibo suo.

Gratias autem ago Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titii: quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Gratia quidem exhortationis, & voluntate propria festinavit, ut mercedem haberet, non invitus, quasi ei sit credita dispensatio.

Misimus autem cum illo fratrem nostrum, cuius laus est in Evangelio per omnes Ecclesias. Hoc de Luca intelligitur: quia laudem in Evangelio conscribendo videtur habere præ cæteris, qui etiam Actus Apostolorum præter Evangelia scripsit.

Non solum autem, sed & ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam qua ministratur à nobis. Testimonio Ecclesiarum idoneum eum & probatum fuisse, demonstrat.

Ad Domini gloriam, & destinatum voluntatem nostram. Propositam, sive paratam.

Devotus hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, que ministratur à nobis in Domini gloriam. Ne quis dicat, quomodo Christus legem implevit: cum videamus Christianos, non tantam elemosynam facere, quantam fieri in lege præceptum est?

Providemus enim bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Nihil enim propter humanam gloriam facimus, sed tamen nolumus, ut per nos aliquis scandalum merito patiat: sed ut omnes videntes opera nostra bona, magnificet patrem nostrum.

Misimus autem cum illis & fratrem nostrum. Quidam hoc de Apollo asserunt dictum.

Quem probavimus in multis sæpe sollicitum esse. Testimonium illi dat, ut facilius audiat.

Nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos. Multo nunc sollicitiorem comprobamus eum, propter vos: quia vestra obedientia provocatur, sive quia adjuti à Tito, sive quia per seipsum comprobavit.

Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vobis adjutor: sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum glorie Christi. Quod dicit, hoc est. Tam Titii causa qui eorum obedientiam colaudaverat, quam eorum qui ad ipsum fuerant pariter destinati: ita se exhiberent, ut & charitatis sinceritatem & Apostolicæ pro ipsi gloria veritatem, in conspectu omnium comprobarent.

Ostensionem ergo, qua est charitatis vestra & nostra gloria, pro vobis in illos ostendite in faciem Ecclesiarum. Ut videant verum esse quod dicitur in omnibus Ecclesiis de vobis profectu. Sive aliter, ostendite charitatem vestram de qua coram omnibus Ecclesiis gloriamur.

Caput IX.

NAM de ministerio quod sit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedones. Mutare videtur, sanctos, hic sensum: & ideo quidam dicunt eum superius de laicis dixisse: hic verò de sacerdotibus sanctis. Alii verò aiunt eum de elemosynis hucusque tractasse, modo autem de ministerio verbi commone: quod sanctificatis per baptismum exhibetur. Hi verò duo sensus usque ad finem causæ diligenter utriusque sunt colligendi.

Quoniam & Achaia parata est ab anno preterito. Tota provincia, cuius caput estis, per nos ad hoc ministerium provocata est.

Et vestra emulatio provocavit plurimos. Hic emulatio pro imitatione ponitur.

Misimus autem fratres, ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte. Superius memoratur: Qui vos comoneant ne aliter inveniatur: in parte doctrinæ, sive ministerii quam putabam.

Ut quemadmodum dixi, parati sitis: ne cum venerint Ma-

cedones necum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos, ut non dicamus vos, in hac substantia. Si nos erubuerimus quasi falso gloriantes: quanto magis vos & pro vestra negligentia, & pro nostro rubore? Multa enim confusio est: si quis pro eo qui eum diligit, erubescat.

Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent reprovissam benedictionem hanc paratam esse. Sive à benedicendo, sive quia per humanitatem eorum benedictio nascitur Dei.

Sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam. Hoc autem dico: Qui parcat seminat, parcat & metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo: non ex tristitia aut ex necessitate. Benedictio erit si grato animo tribuatur.

Hilarem enim datorem diligit Deus. Avarus autem hilariter dare non novit. In scientia autem avarus est, qui sensum non vult implere quem cepit. Unde Dominus neminem in via salutare præcepit: hoc est, nulli transitorio verbum annunciare salutis. Hoc est autem qui parcat seminat, parcat & metet. Contra Jovinianum etiam hic locus facit, ubi meritum gradus esse monstrantur. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. E contrario ergo in maledictione seminans, inde & metet: sicut scriptum est. Non femines mala in sulcis injuriæ, & non metes ea septuplum. Unusquisque prout destinavit in corde suo: id est, voluntarius, non coactus: non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus, secundum sapientiam Salomonis. Et in omni dato, hilarem fac vultum tuum. Si autem de scientia intelligitur, hilarem in labore suo vult esse doctorem: sicut de se alibi dicit. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: & reliqua.

Potens est autem Deus. Sive ne inopia formidarent, sive gratuitum donum sapientie.

Omni gratiam abundare facere in vobis. Gratiam nascuntia, quia exinde per opera vestra, Deo gratia referuntur. A fructu enim frumenti, vini & olei sui, multiplicati sunt.

Ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est. Ita ut tam carnalium misericordiarum quam spiritualium, id est, doctrinarum opus bonum possitis implere sicut scriptum est.

Dispersit, dedit pauperibus. Sive sensu pauperibus, sive substantia: sicut superius ait, illorum abundantia, vestra inopia sit supplementum.

Justitia eius manet in æternum. Rebus temporalibus, æterna iustitia comparatur.

Qui autem ministrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit. Hoc ait: Quod Deus qui velle eis præstitit, etiam facere perficiat in vobis. Hoc est, Deus qui tibi dedit unde dispenses, esurientem minimè patietur. Si autem ad semen verbi referas: Qui dedit officium vendendi, præstabit & escam tibi: modo ad hoc solum vacare velis.

Et multiplicabit semen vestrum. Humilitatis, vel sermonis.

Et auget incrementa frugum justitiæ vestra. Fruges justitiæ, sunt facultates, cum de eis sit justitia. Cum vero aut inique congregantur, aut ad avaritiam vel superbiam possidentur, fruges iniquitatis fiunt. Pretio enim gravans triticum, in populo maledicunt: sive fruges justitiæ sermones sunt Dei. De fructu enim laborum suorum satiabitur sapiens.

Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem: que operatur per nos gratiarum actionem Deo. Ut sine discretionem omnibus simpliciter indigentibus tribuatis. Non querentes cui, sed quare detis.

Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea que desunt sanctis, sed etiam abundat, per multas gratiarum actiones in Domino. Duplicem potestis habere mercedem: & perfectionem sanctorum, & gratiarum in Domino actiones. Aliter: Non solum docet sanctos, sed Domino gratias agit, qui nos tanta sapientia erudivit.

Per probationem ministerii huius, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestra, in Evangelio Christi. Per hoc ministerium esse probamini Christiani, magnificantes Deum per operum confessionem, sicut è contrario alii factis negare dicuntur. Aliter, perfecte docetis, & ostenditis divinum esse, in quo Deum per obedientiam magnificatis.

Et simplicitate communicationis vestrae in illos, & in omnes, & in ipsorum obsecratione pro vobis. In omnem simplicitate

tribuentes, sive docentes bona, quæ communicatis potius quam donatis, certi vos cum multiplici ea fœnore recepturos. Hæc omnia operatur administratio huius officii, quæ etiam in hoc abundat.

Desiderantium vos, propter eminentem gratiam Dei in vobis. Quis autem non desideret talem propter gratiam sive scientiæ, sive misericordiæ cæteris eminentem.

Gratias ago Deo super inenarrabili dono ejus. Qui tantam nobis gratiam pietate sua conferre dignatus est. De armis carnalibus & spiritualibus, & de Apostoli potestate, & de his qui seipso commendare conantur.

Caput X.

IPSE autem ego Paulus, obsecro vos per mansuetudinem & modestiam Christi. Ea vos mansuetudine rogo qua Christus, cum se posse de injuriis ulcisci, noluit, ut vel se se corrigentem.

Qui in facie quidem humilis sum inter vos: absens autem confido in vobis. Semper sanctorum præsentia, per nimiam humilitatem, minus intelligentibus potest esse contemptui. Absentes verò si necesse fuerit, confidenter suam indicant potestatem. Qui præsentis, sic sunt quasi nihil possint habere virtutum, si tamen nihil delicti repererint in subjectis.

Rogo autem vos ne præsens audeam. Ita agite ne mihi necesse sit manifestare virtutem.

Per eam confidentiam qua existimor audeo in quosdam. Nam omnis existimatio facta est: sicut est. Puto autem quod & ego spiritum Dei habeam.

Qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. Qui putant nos nihil amplius cæteris hominibus habere virtutis.

In carne enim ambulantes, non tamen secundum carnem militamus. Nam arma militia nostra non carnalia sunt: sed potentia Deo. In corpore videmur incedere, sed ut Dei militri spiritualiter militamus. Arma quippe militiae nostræ non sunt facta de ferro, nec manu hominis fabricata sunt, sed potentia Dei: qua plus vel verbo agas, quam alii homines carnalibus armis.

Ad destructionem munitionum consilia destruentes. Munitionem enim & circumdant doctrinam suam falsi doctores astutia argumentis, quas aereas potestates Apostolus destruit virtute gratiæ spiritualis: sicut illum magum vias Domini perveris disputationibus subvertentem, Paulus verbo cecavit. Item cogitationes adversarias quæ adversus Christum suggeruntur destruentes dicit.

Et omnem alicuius extollentem se adversus scientiam Dei. Quid tam superbum quam divinis contraire doctrinis.

Et in captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. Illos destruiimus, qui sub nomine obsequii Christi, omnem intellectum sententiæ capiunt captivare.

Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Parati ad ulciscendum omnem inobedientiam, cum impleta fuerit obedientia. Hoc dicit Apostolus, modo paratum se esse ulcisci omnem inobedientiam, cum ea que præcipiuntur, impleverint. Item cum jam vestra per nos obedientia fuerit impleta, illi non audiantur potestatem se vindicandi accepisse à Domino, quia mentiuntur.

Quæ secundum faciem sunt, videte. Hoc est ab illis qui in facie gloriantur, cavete. Tam manifesta est rei probatio ut facillima sit intellectu. Sive ab his hypocritis vobis cavete, qui in præsentia gloriantur.

Si quis confidit Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut & ipse Christi esse, ita & nos. Nemo tam stultus est, quam qui se solum Christi esse gloriat.

Nam & si amplius aliquid gloriatu fuerit de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in edificationem. Nam & si me magis potestatem à Christo accepisse dixerit quam cæteros: ut Apostolus, non erubescam: quia verum dico, & non gloriæ, sed edificationis causa compulsus hæc facio.

Et non destructionem vestram, non erubescam. Nam illi & usurpatam & in destructionem exercere cupiunt potestatem.

Tom. V.

Ut autem non existimer tanquam terrere vos per Epistolas: quoniam quidem Epistola, inquit, graves sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma & sermo contemptibilis. Hoc ideo dico, ne quis me putet illa comminari quæ implere non possum, ut de me jactant deceptores.

Hoc cogitet qui ejusmodi est: quia quales sumus verbo per Epistolas, absentes, tales & præsentis in factis. Qui putat hoc, sciat omnia me posse facere, si necesse sit, quæ promitto. Nam obedientibus per humilitatem infirmus: & peccantibus per severitatem fortis existo.

Non enim audeamus inferere, aut comparare nos quibusdam qui seipso commendant. Id est non debemus ita Deum contemnere ut coarquemur aliquibus, qui suis laudibus malunt quam Dei gratia commendari, nec de nobis possumus majora jactare quam sumus.

Se & ipsi in nobis nosmetipsos metientes. Non excedimus mensuram nostræ terminos.

Et comparantes nosmetipsos nobis. Non minoribus: sicut cum illi nihil sint, Apostolis se non modo æquales faciunt, sed etiam anteponunt.

Nos autem non in immensum gloriamur: sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes, ad vos superextendimus nos. Nihil supra mensuram humanam facimus, sed in apostolatus gratiam, quantum nobis Dominus donat dignatus est, per quam vobis Corinthii prædicamus, nec enim hoc usurpatione fecimus, sed præcepto.

Usque ad vos enim pervenimus in Evangelio Christi. Non nostro, ut illi qui prædicando se, suam Evangelium faciunt.

Non in immensum gloriantes in alienis laboribus. Immensum est in alienis laboribus gloriari. Illi autem semper ad fideles ibant, qui signa minime querebant.

Spem autem habentes, crescentis fidei vestra in vobis magnificari secundum regulam nostram. Qui non munera à vobis, sed mercedem à Deo vestrae fidei expectamus.

In abundantia etiam in illa que ultra vos sunt, evangelizare. Id est, non enim usque ad vos sufficit pervenire: sed cum vestra fides creverit, alio transiemus.

Non in aliena regula in bis que preparata sunt gloriari. Sicut illi de præparatis jam ab aliis imprudenter gloriantur.

Qui autem gloriatur, in Domino gloriatur. Jam gloriari in Domino exhortatur: cuius virtutes in eo operatæ sunt.

Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat. Seipsum commendat, qui ipse laudat se: illum verò Dominus commendat, qui signorum virtutibus commendatur.

Caput XI.

UT IN AM sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. Sustinete me, qui multum sustinere consuevistis imprudentiam meam. Ideo insipientem se dicit: quia illi necesse erat aliqua de se dicere, licet vera: ut ostendat quam verè insipientes sunt qui falso se laudant. Sed & supportate me.

Emulor enim vos, Dei amulatione. Respondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Id est, non stimulo livoris inflammor, sed vos tanquam pater divina æmulatione custodio, ut possim vos immaculatos Christo conjugere: tanto majore studio convertatos, quanto meliori estis ipso jungendi.

Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri. Serpens Evam, de Deo mentiendo, seduxit: affirmans solam Deum comminatum esse mortem, nec esse jam illaturum. Ita & pseudoapostoli asserunt ideo Evangelii præcepta addita, ut vel sic lex antiqua servaretur: & eam solam sufficere custoditam perquirunt æmulatores. Jam nunc serpens similiter quosdam seducit, gehennam propter solum terrorem asserentes nominari: quam aut penitus non esse, aut æternam non esse affirmat, contra auctoritatem omnium scripturarum.

Et excidant à simplicitate. Quia Dei verbum simplicitate credere, non est hominum perverforum.

T t t ij